

LBRIS

We know
books

MIREL TALOŞ

**FETELE
,
PUTERII**

Autorul ține să precizeze faptul că personajele acestui roman sunt proiectate pe fundalul unor evenimente reale fără a fi urmărită reconstituirea documentară a acestor evenimente, ci, mai degrabă, descrierea unei tipologii de situații și de personaje care sunt expresia epocii.

„Dictatorul a acaparat toate instrumentele puterii, transformând țara într-o feudă controlată de el și de clica lui, pe care oamenii trăiesc în cea mai cruntă sărăcie. Constituția și drepturile fundamentale ale omului sunt călcate în picioare, cenzura este omniprezentă, libertatea de exprimare este reprimată... țara este deci un totalitarism...”

Pierduse șirul orelor de furie stârnită de lecturarea scrisorii disidentului către postul de radio dușmănos. Sângele îi alergase prin trup, vuind. Noroc cu omniprezentul General, îngerul său păzitor cu chip de drac, cel care, cu o agerime ieșită din comun, auzea foșnetul gândurilor răuvoitoare și adulmeca pulsurile trădătoare, nelăsându-se niciodată sugrumat de rutină. Sub privirea lui de șoim, dușmanii ispitiți de trădare cădeau despicați, înainte să-și dea seama ce li se întâmplă; el simțea mușcătura din sărut cu o pricepere ieșită din comun. Dacă un tovarăș urma să trădeze peste ani, Generalul îi simțea duhoarea înainte să-i încolțească omului gândul trădării, ca un ghicitor de făpturi; dibuia chiar și fiarele deocamdată neștiute, care urmau să apară în preajma secretarului general în viitor. Generalul slovenea cea mai amplă și mai corectă istorie a Partidului. Pentru el totul era străveziu. Știa totul. Ce noroc să-l aibă pe General și ce păcat că era doar unu ca el în tot Partidul! „Dacă aș putea, l-aș înmulți,

măcar de zece ori", se gândea secretarul general, comparându-l deseori cu un vultur ce vede șoarecele de sub frunză. Era cel mai eficient om pe care îl avea de partea lui, un comandant de noapte cu pumnii bătătoriți, care știa ce e nesomnul și care se călăuzea după principiul că în umbră sunt întotdeauna dușmani cu miezul negru, iar el știa să le înăbușe suflarea. Dacă își punea încrederea într-un tovarăș, Generalul știa de îndată dacă sămânța încrederii va încolți sau va putrezi. Ce copoi agil! Din școala veche, ca și el, Generalul nu avea nici cea mai mică emoție să aștearnă tăcerea peste o hidră capitalistă, să-i trimită numele pe o lespede de țințirim și să arunce bulgări de noapte peste el, asta dacă era într-o dispoziție bună, altfel, dușmanul poporului dispărea în neant și din el nu rămânea decât o țidulă îmbibată cu sânge, ce înștiința familia despre regretabilul deces.

Generalul, un mare pândar, își luase în spinare sarcina de a-l păzi pe EL, iar asta îl făcea să aibă genunchii mereu copti; toată viața lui era o veghe în slujba secretarului general. Nu obosea niciodată. Dominat de patima înaltă a comunismului, Generalul interceptase scrisoarea disidentului către stârpitura de radio capitalist. Acum, secretarul general, după ce o citise de zeci de ori, o rupse nervos în bucăți din ce în ce mai mici, ca și cum voia să o neantizeze, și le aruncă peste umăr în spatele biroului, împrăștiindu-le în aer, apoi îi păru rău că nu-i dăduse foc; mirosul de ars ar fi fost mai dulce decât miasma puturoasă a vorbelor otrăvite așternute pe infama hârtie. Ar fi dat pe loc ordin să fie împușcat disidentul ăsta drept în ceafă și să fie îngropat în țărâna caldă intoarsă de cazmalele comuniste pe un șantier al patriei, să simtă pe vecie comunismul pe spate. Toate minciunile din scrisoare, care îi răsuna încă puternic în minte, îl predispușera la o meditație despre PUTERE, o fragilitate subțire, își mărturisise sieși, fără pavăza Generalului.

Nu! își spusese, cu suflul în vâpăi, după ce reflectase, cel puțin un ceas, nu asupra puterii, ci, mult mai concret, ca un comunist cu simț practic, asupra posibilității de a nu mai fi la putere, perspectivă care

il înspăimântase atât de mult încât trupul îi înghețase în sudoare și îl trosnise o durere acută de cap, nu! nu va pleca niciodată de la putere! Gândul că ar putea să nu mai fie la putere îl zdruncina os cu os, zdrobindu-l. Nu în numele lui va păstra această minunată forță care este PUTEREA (o palpitate continuă, ceva imaterial, dar parcă totuși atât concret, se gândea, în întrupările ei), ci în numele celor mulți, dintre care se alesese prin luptă, deci legitim, urmând să-și denumească regimul *conducere veșnică în numele clasei muncitoare*. Îi plăcu denumirea, și-o notă entuziasmat într-un carnet de notițe, printre triungiuri și dreptunghiuri încrucișate aparent fără noimă, apoi se gândi că o va putea denumi *magistratură veșnică*, dar formula i se păru mai puțin izbită, mult prea juridică. Se va înveșnici la putere, asta va face, considerând că are acest drept! Puterea, o energie care ajunsese la el direct de la voievozi și pe care o apucase cu mână fermă, o energie care îi permitea să rânduiască totul în jurul lui, de la destinul țării la destinul unora din jurul lui (își aminti de cei din facțiunea moscovită și se încrunță, simțind concret împresurarea dușmanilor). PUTEREA lui se compunea la confluența multor puteri mai mici, pe care el le îmbina într-o armonie vastă. Da, puterea avea și o simbolistică geografică, pentru că cel mai mare lider politic al românilor, Mihai Viteazul, fusese oltean, iar acum puterea se întorsese în Oltenia, la alt oltean, la EL, ca o zestre; asta avea de-a face cu lirica puterii, cu frumusețea ei, se gândea. (De fiecare dată când îl evoca pe Mihai Viteazul își sublinia însă diferența față de domnitorul său favorit: că el nu va fi niciodată subiectul unei prăbușiri domnești, urmând să moară liniștit în jilțul de aur al puterii.) Doar *Scînteia*, glasul comunistilor, la alegerea lui la cârma Partidului, profețise, atât de frumos: „Încheierea unui nou contract cu viitorul“. Or, viitorul este un timp fără margine, deci puterea lui era fără margine în timp, își spunea, pătruns de îndrăzneală. Adică nu va pleca niciodată de la putere, de ce să plece, odată ce se suise în înaltul ei? Fără putere, devenită acum o patimă cu nesfârșite înțelesuri, sângele ar fi stat să-i moară; cine i-ar

fi luat puterea i-ar fi retezat viața, își spunea, refuzând ferm această întruchipare a viitorului. Ajunsesse la concluzia că adevăratul eroism nu este să ajungi la putere, ci să rămâi acolo pe veci, căci puterea care e în mâinile tale nu are fruntarii.

„A acaparat toate instrumentele puterii.“ Da, își spunea, nervos, cu chipul grav, păi, cum să spui că ești la putere dacă nu sunt în mâinile tale toate instrumentele puterii, dar președintele Americii nu are și el instrumentele puterii, nu da și el decrete, ordine și alte acte, nu numește el șefii serviciilor de spionaj și judecători și alte funcții? De vreme ce era la putere, nu era firesc să aibă la îndemână și instrumentele puterii, pe care să le folosească cum și când vrea? Ce fariseu acest disident! Stârpitura! Dacă președintele Americii numește judecători, e democrație dar dacă el numește judecători e dictatură? Fără instrumente, puterea ar fi o închipuire: numești și destitui, dai ordine și le retragi, dai sarcini, spui să se facă, să nu se facă, trimiți la război și faci pace, arunci în închisoare, în fond, puterea se sparge în puteri, care erau ale lui, nu le furase de la nimeni, era firesc să-i aparțină, de vreme ce era secretar general al Partidului! Ai în mână și stiloul și tăișul de bardă, când ai puterea, își spunea.

Puterea, își spusese în continuare, e așezată și în timp, dar și în spațiu. Ai acum puterea, dar asta nu înseamnă că o ai și mâine, ea e ceva fugar, o năluca, nu trebuie să te lași dominat de iureșul de extaze, trebuie să înțelegi că politica e o ueltire fără oprire și că acolo, undeva, în desișurile Partidului, sunt unii, întovărășiți sau de capul lor deocamdată, care murmură, care te-ar impresura cu funia până la sugurare, care te vor rupe în fâșii, încăierându-se apoi pe locul tău, în timp ce ți se cântă un recviem. De aceea, după cum îi spusese Generalul, omul idealurilor comuniste, exprimându-se foarte plastic, trebuie să-i ții pe toți sub talpă, ca la o adică să-i poți strivi; cine s-a ridicat peste talpă e deja o primejdie, căci nu mai poate fi călcat, ba chiar se poate agăța de piciorul tău, să te tragă la fund. Iar dacă vreunul era prins murmurând, trebuia să-i taie beregata pe loc, fără ezitare. Ca să

rămână secretar general, trebuia să domine zarea Partidului, să nu se pronunțe niciun nume, altul decât al lui, dacă el nu încuviința asta. Și e și în spațiu puterea, desigur, cum ai puterea la București, trebuie să o ai și la Cluj, și la Constanța, și în ultimul cătun de țară, și cum faci asta altfel decât prin brațele puternice ale Partidului, deci Partidul trebuie ținut ferm într-o stare de loialitate (iar își aminti de facțiunea moscovită și se încruntă). Învățase că trebuie să schimbi mereu hotarele Partidului, să-i învârti pe clevetitori încolo și înapoi, când se așteaptă mai puțin, să nu poată face sfat. Generalul, ochii și scutul lui, muncea să nu se înfiripe subterane ale Partidului, să fie totul la vedere. Învățase că nu poți fi secretar general al Partidului dormind, ci fiind treaz, gata de luptă oricând sună trompeta.

PUTEREA, își spunea, e ca o floare roșie, o sclipire de rubin, cu amfora grea, ce înmănunchează mai multe petale, împreunate, ce nu cunosc despărțirea, fiecare unică în felul ei, dar soră cu celelalte; lipsa unei petale dăunează întregului florii. (Născocise singur această figură de stil și o savura deseori în minte, în momentele de tihnă.) Ai puterea de a sui și de a coborî oameni, pentru că tu ești norocul și nenorocul lor, după cum vrei, ai puterea de a arunca în închisoare și de a ierta de închisoare, pentru că ai puterea asupra vieții și asupra morții, ca un zeu, cel suprem, ai puterea de a dispune de bogăția țării, nu mică, aflase, de a o împărți cum crezi tu, ai puterea de a face și de a desfăce prietenii țării, ai puterea comandantului militar suprem, a voievodului, să faci pace și război, ai, mai ales, puterea de a hotări care este ADEVĂRUL. Să ai maximă putere, își spunea, înseamnă să ai maximă libertate. Iar simbolul tuturor acestor puteri care fac PUTEREA cea mare nu poate fi decât un sceptru voievodal! (Când se gândea la putere, timpul se întetea și deseori i se oprea respirația, dar niciodată nu putea spune dacă în această stare de grație politică emoția era dată de posesia puterii sau de teama de a o pierde.)

Și, până la urmă, se întrebă revoltat, memorând fraze din infama scrisoare, poți să spui că ai puterea fără să ai controlul? Că

doar puterea nu înseamnă numai blazoane! Cum poți stăpâni nemărginitele spații ale administrării unei țări fără control? Controlul este făclia ce luminează noaptea și-ți îngăduie să vezi întâia licărire a trădărilor, mari sau mici; lucrurile trebuie ținute bine în mână, își spunea, într-o matrice convenabilă, astfel încât nimic să nu tulbure caldul sentiment al puterii, căreia i se consacra. Fără control, s-ar îmbolnăvi de spaime. Cum ai putea spune că ești la putere dacă tu nu controlezi TOT ce se întâmplă? Dacă fiecare ar face ce-i trece prin cap, se gândea, de pildă, acest mizerabil să azvârle scrisori mincinoase peste hotar, mușcându-l în carne, ar mai putea spune el că este la putere? Nu, ar trăi într-o amăgire, doar învățase de când se îndeletnicea cu politica, adică dintotdeauna, că nu poți avea încredere în nimeni, iar această angoasă se poate ține în frâu numai prin control. De aceea, se gândea, orice tulburare a puterii trebuie repede înlăturată, cu ordine clare și fierbinți, astfel încât în jurul puterii să fie pace, căci numai în pace puterea este mereu o mireasmă proaspătă. Fără control s-ar putea trezi în orice moment sfâșiat și azvârlit afară din Partid și din istorie; fără control, fără această contemplare din turn, puterea ar fi un tărâm iluzoriu și totul s-ar dezlâna fără control! Dar nu numai controlul oamenilor trebuie dobândit, se gândea, ci și controlul adevărului, pe care avea dreptul să-l graveze cu fier roșu pe frunțile tuturor, ca pe o placă de gramofon, să-l impună tuturor, să-l dicteze, pentru că era evident atunci când ieșea din gura lui, ca un iezer. „Doar nu pot fi mai multe adevăruri“ își spunea deseori.

Clică? Cum adică clică? Ca șef al statului, avea și el colaboratorii lui apropiați, cum avea orice om politic, chiar și din țările capitaliste, dar cum să guvernezi, solitar? „Clica“ este colectivul de colaboratori, aleși pe bază de încredere, dintre apropiați, că doar nu dintre pădureți, nu de prin ganguri, oameni calzi, nu colțuroși, oameni pe care el îi ridica la mărire – dar, ce! – președintele Americii nu are colaboratorii lui, miniștri, aleși tot pe bază de încredere, oameni care îi

oglundesc chipul, orice prim-ministru capitalist are miniștri, care pot fi numiți „clica“ lui de cineva răuvoitor, de fapt, sunt oamenii lui de încredere, că doar asta e cheia politicii, încrederea, încrederea, încrederea! Ba zicea că conduce singur, că e dictator, ba că conduce cu o „clică“! El știa, își spunea, să-și ridice singur mâinile către fapte, dar avea nevoie de colaboratori să ducă lucrurile la bun sfârșit. Disidentul încercase să-i defăimeze colaboratorii, asemuindu-i cu niște mafioți, cu niște gangsteri. I-ar zdrobi capul cu vârful pantofului până i-ar zbura creierii pe pereți, apoi i-ar înfige drapelul incandescent al Partidului în inimă!

„Poporul trăiește în sărăcie.“ Minciuna asta îl scosese din minți. Câtă nerușinare trebuie să aibă acest vierme să scuipe o asemenea minciună! Nu vedea ce fecundă era activitatea Partidului, cum se tăia lumina prin beznă lăsată de vechiul regim, câte fabrici se înălțau pe rogozuri pline de buruieni încruntate că li se lua locul secular, cum se înălțau orașe, blocuri, magazine, spitale, dispensare, cinematografe, case de cultură, cum erau desțeleniți din funduri de țară și aduși la oraș oameni care nu avuseseră niciodată pantofi în picioare? Întreaga țară își schimba temeiul, el nu vedea asta? Nu-i plăcea că ei, comuniștii, puseseră pe fugă moșierimea și burghezia? Nu îi plăcea că țărani nu mai brăzdau glia pentru boieri, ci pentru ei, în brazde comune, după ce înfăptuiseră dreptatea plugărească, nu îi plăcea că ei, comuniștii, rupseseră cătușele cu care fuseseră ținuiți muncitorii? Nu vedea cum se înfiorau holdele în fața combinelor comuniste, făcute în România? Nu îi plăcea vuietul de muncă ce răsuna pe tot întinsul țării? Nu auzea cum uruiiau motoarele pe drumuri și pe ogoare, ca niște tancuri? Nu vedea cum se încolăceau țevile de gaze pe întinsul țării, cum se înălțau semețe spre cer coșurile fabricilor, direct din furnalele încinse în care se făureau oțeluri? Nu vedea cum țara pulsa în șarje? Nu vedea cum erau strunite râurile țării, cum se făceau acolo vuitoare hidrocentrale, de unde pleca sângele noilor fabrici? Nu vedea opera de electrificare, cum duseseră ei, comuniștii,

lumina în sate și cătune, spre unghere de țară? Nu vedea cum se scoțea din umbră talentul românilor (foștii robi de ieri) de a deprinde meserii? Nu vedea că țara intrase într-o nouă eră, una a nemărginirii, în care totul era posibil? Cum să nu vadă, își spunea, de vreme ce trăia în România, era aici, deci era martorul a tot ce se făurea! Toate aceste înfăptuiri, credea, se treceau în registrul istoriei cu cerneală roșie, fiind rezultatul elanului comunist. „Nu-i convine că noi, comuniștii, am tras cortina îmbătrânită de veacuri a burgheziei și a moșierimii?” se întrebă nervos. Sub necurmatul șuvoi al muncii, nivelul de trai suia în fiecare an, asta o spunea și Banca Mondială în scriptele ei, nu o spunea numai el! Țara înfloreă, chiar înfloreă! El se irosea fecund în slujba țării, și pentru toate aceste împliniri, care erau Opera lui, numai a lui, el aștepta recunoștința cea firească nu împroșcarea cu noroi și denigrarea, și aruncarea de minciuni încoace și încolo, până peste **hotare**. Cui îi făcuse el vreodată rău? Câtă răutate la acest disident cu obrazul plin de pete și cât tupeu să mintă cu nerușinare, să întoarcă adevărul pe dos! Numai un vierme nenorocit își defăimează pământul strămoșesc la posturile de radio dușmănoase, care aruncau în fiecare seară momeli imputite spre țară, descumpănind oamenii! România își schimba fața milenară, bătea cu un ritm întinerit, iar nemernicul spunea că este o țară săracă! Păi, dacă acum e săracă, pe vremea burgheziei cum era? Poporul își găsisese o țință și o credință, comunismul, fiind pentru prima dată atent la devenirea lui! Nemernicul plângea pe mormântul capitalismului, ținea cu tot dinadinsul să reînvie ecouri burgheze. Comunismul se construia în cântec de liră, dar el ținea morțiș să bâzâie această simfonie eroică cu zdrăngăneli stridente! Nemernicul!

„Nu sunt respectate drepturile omului!” Se încruntase și își înclăștase violent fălcile. Strânse pumnii și lovi furios biroul din lemn masiv, care, deși aparent bine încheșat, trosni din toate încheieturile; obiectele de pe el săriră ușor; călimara, uitată deschisă, împroșcă pe hârtiile învecinate stropi mari de cerneală bleumarin, bleumarinul

oficial. Ignoră detaliul. Își reprimă o înjurătură, deși era singur. Se ridică. Care din drepturile omului nu sunt respectate în România socialistă? Care? Să spună disidentul, stârpitura, prietenul vechiului, dușmanul noului, care din drepturile omului nu sunt respectate în România socialistă? Capitalismul, își spunea nervos, umblând încoace și încolo prin birou, ca un taur într-o arenă, un sistem deșirat, spre care nu se putea uita decât cu uitătură dușmănoasă, acorda cu generozitate toate „drepturile” care nu încarcă bugetele guvernului: să spui ce-ți trece prin cap, fără răspundere, să înjuri pe cine vrei, ca un golan, să publici orice prostie, să înființezi organizații și partide, să te afli în treabă visând că poți schimba ceva în probleme în care hotărăște, de fapt, doar capitalul, arama clamată drept aur, o realitate și o noțiune pe care le detesta, capitalul, ce se împerechea cu acel eșafod economic ce nu există în socialism, falimentul, ironia macabră a capitalismului. Dar adevăratele drepturi ale omului sunt cu adevărat respectate, prețuite, întâmpinate, doar în țările socialiste. Nu sunt drepturi abstracte, goale: ai dreptul să faci cutare și cutare, ai dreptul să te duci la biserică, să porți arma la tine pe stradă, ca în Vestul Sălbatic. Dreptul la o casă, de pildă. Să-i spună lui disidentul în ce țară capitalistă guvernul îți dăruiește cu generozitate, ca un tată unui fiu, cu dragoste, o casă, o casă caldă și primitoare, așa, pe nimic, să fie a ta, fără nicio obligație? În ce țară capitalistă? În niciuna! Capitalismul, ce te strânge ca un clește, nici nu poate gândi într-o cheie atât de generoasă. Oamenii primesc cu drag o casă de la guvern numai în statele socialiste, în statele umaniste, în România, de exemplu. Nici Dumnezeu nu dă case, deși ar avea de unde, nu? Mai departe. Să-i spună lui disidentul în ce țară capitalistă statul se obligă să-ți asigure un loc de muncă. Nicăieri, asta e răspunsul, numai socialismul, ora aleasă a omenirii, îi asigură fiecăruia un loc de muncă, după ce înainte te instruieste exact în acea meserie spre care ai o chemare, astfel încât nu există ciurma capitalistă numită șomaj. Cu casă și cu loc de muncă, oamenii care trăiesc în socialism sunt părăsiți de

orice oftat. Apoi sunt toate celelalte politici sociale ale Partidului: că prin CAR poți să-ți iei mobilă, **obiecte** casnice, poți să faci credite garantate și altele. Comunismul, **cu firea** lui avântată, avangardistă, cu vocația lui de a sta în fața istoriei și de a-i arăta drumul corect, este adevăratul umanism.

Era cu adevărat nervos. Ce zi urâtă! Se considerase ferit de asemenea mizerii tocmai de dragostea poporului, de frumusețea sentimentelor lui față de el, de care era sigur. Era secretarul general al Partidului și cineva, un oarecare, ce nu putea trăi din muncă cinstită, unul care nu-și găsisese un rost în viață, care cotise alături de popor, își permitea să-l defăimeze, în fraze încâlcite, sofisticate, „deștepte“, înșesate de minciuni, deși el era iubit de popor, legitimitatea supremă. În numele cui făcea asta? Nu în numele poporului, ci în numele dușmanilor lui! Țâșni de pe scaun brusc, cu un pocnet ca de armă; oasele îl însoțiseră trosnind violent. Aerul din jurul biroului se impregnase cu minciunile scrisorii. S-ar fi repezit de îndată pe nemernicul ce născocise toate minciunile acelea, învelite în vorbe grele, și l-ar fi snopit în bătaie, ca pe vremea luptelor de stradă cu bandele partidelor. Trădător capitalist! Va plăti, se gândea, pentru faptul că a ales să-și **încrucișeze** în acest fel drumurile cu EL. Sorbi toată ceașca de cafea rece și ceru încă una. Sosise Generalul. Se uită pe geam la Palatul Regal, prin fața căruia trecea, disciplinat (o disciplină de tip comunist, își spuse), un grup de pionieri îndrumați de un învățător; toți cei dimprejur îi admirau, ca pe niște semne ale viitorului împlântate în prezent. Ei, pionierii, viitorii comuniști, porniți cu dreptul în viață sub tutela Partidului, ce hâd se vedeau pe fondul acestui edificiu al trecutului, al tenebrelor. De ce lăsa el, în mijlocul Capitalei, chiar în fața Comitetului Central al Partidului Comunist Român, acest însemn al mult urâților regi, o imagine atât de nefirească pentru timpul în care intrase țara? Pe ei îi hărăzise destinul, pe comuniști, să conducă țara în timpul ei matur, nu pe regi! Timpul regilor s-a isprăvit! Gata! Drapelul învingător era cel roșu!

Libertatea de exprimare este călcată în picioare, zice disidentul. Dar avuseseră ei, comuniștii, libertate de exprimare în regimul „democratic“ burghezo-moșieresc? Ce libertate de exprimare avuseseră, de vreme ce activitatea Partidului fusese interzisă, de trebuieră să învețe limba cea grea a conspirativității? (Generalul îi dăduse cu ceva vreme în urmă o notă care îl informa că în nu știu ce carte apărută în Vest despre istoria partidelor comuniste din Est se vorbea scăzător despre faptul că Partidul comuniștilor români avea doar o mie de membri în vremea dintre războaie, socotindu-se că asta însemna că marxismul nu avea priză la români, păi, cum dracu' să aibă membri dacă era un Partid interzis?) De ce fusese interzisă activitatea Partidului, doar Constituția din 1923 asigura drepturile politice pentru toți? (E adevărat, își spunea, că învățaseră și le plăcea limba grea a conspirativității, să facă politică în întunericul cel mai dens, iar asta fusese o neprețuită școală politică.) Marxismul e și el o doctrină politică, precum liberalismul sau altele, își spunea nervos, de ce interziseră burghezo-moșierii activitatea Partidului comuniștilor? Se duse, în '36, pe potecile tainice ale Partidului, într-o comună amărâtă, să țină o ședință de partid, în ilegalitate, ca șef al UTC pe regiune, și unul dintre ei, nesigur pe el, cu nădragii uzi, trădase, sugrumat de Siguranță, și se năruise toată organizația de bază de i-au înfundat jandarmii pe toți, chiar și pe cei care erau minori, care bieții ce făceau? Mai lipeau un afiș, desenau secera și ciocanul pe garduri, cu cretă de școală, mai scriau o lozincă pe peretele prăvăliei, tot cu cretă, rareori cu vopsea roșie, că nu aveau. Și i-au dus la Târgoviște, la jandarmerie, și i-au bătut ca pe hoții de cai, umilindu-i pentru că ei erau și se socoteau deținuți politici, iar el, ca să țină flacăra și curajul viu, le ținea lecții de marxism-leninism, vorbindu-le cu ardoare despre geniul conducător al lui Stalin. Așa se formase caracterul lui politic, în încercări! Și scrisese atât de bine despre el condeierul acela, da! Deschise un sertar al biroului și scoase încet, ca pe o comoară, un plic. Scoase din el, cu grijă de filatelist, un ziar vechi, îl despături ușor și citi cu voce tare, clamat,